

МҒТАР

А.Т. Жанасилова,
докторант «Тұран» университеті
Алматы қ., Қазақстан

Мұса Чакыр,
PhD доктор
Сиирт Университеті
Сиирт қаласы, Түркия

Қазақстандағы инновациялық кәсіпкерліктің дамуы: үрдістер мен перспективалар

Кіріспе

Қазіргі экономикада инновацияның рөлі айтарлықтай өсуде. Инновацияларды пайдаланбастан, білімнің жоғары деңгейімен және жаңалығымен бәсекеге қабілетті өнім жасау мүмкін емес. Осылайша, нарықтық экономикада инновациялар бәсекелестіктің тиімді құралы болып табылады, өйткені ол жаңа қажеттілікті қалыптастыруға, өндіріс шығындарын азайтуға, инвестициялардың ағынына, жаңа өнім өндірушінің имиджін арттыруға, жаңа нарықты ашуға және басып алуға әкеледі. Инновациялық кәсіпкерлік осы салада тартымды болып келеді: біріншіден, бұл шешім қабылдаудың икемділігі мен жылдамдығы, өйткені нарықтың өзгеруіне байланысты экономикалық саясатты анықтайтын шағын кәсіпорынның қызметін талдау оңайырақ; екіншіден, кәсіпорынның кішігірім көлемі тұтынудың, нарықтың, экономикалық механизмнің нақты қажеттіліктеріне байланысты өндірісті қайта өңдеуді жеңілдетеді, сондай-ақ салықтар, жеңілдіктер, қаржы және несие саясатының өзгеруіне жылдам ықпал етеді. Кішігірім бизнесте жылдам беталыс жасауға, өндіріс процесін өзектендіруге, нарықта тиімді серпіліс жасауға және бәсекелестік күрестегі тұрақтылыққа жағдай жасалады; үшіншіден, кәсіпорын ішіндегі қарапайым коммуникациялар, тікелей ақпарат беру, оны жылдам игеру және кіретін командаларға және кәсіпорынның өзінде тапсырыстарға тез реакция жасау, сондай-ақ серіктестермен өзара әрекеттестігі жақсы экономикалық (кәсіпкерлік) нәтиже береді; төртіншіден, үлкен бизнеске зиян келтіретін жеке байланыстар, әсіресе ірі кәсіпорындардың өзара қарым-қатынас деңгейінде, әсіресе

мемлекеттік деңгейде, кішігірім бизнестің негізін құрайды, жиі бейресми қарым-қатынас тек кәсіпорын қызметкерлері арасында ғана емес, сонымен қатар оның клиенттері жағдайды ілгері жылжыту, басқа жағдайларда жағдайларды жинау және шоғырландыру қиын болған фактілердің барлық алуан түрлерін ескеру.

Инновациялық кәсіпкерлік – бұл жаңа нәрселерді жасаудың ерекше жаңашылдық процесі, шаруашылық жүргізу процесі, оның негізінде үнемі жаңа мүмкіндіктер іздеу, инновацияға бағдарлау жағыр. Ол кәсіпкердің жаңа жобаны жүзеге асыру немесе қолда бар, сондай-ақ бұл ретте пайда болатын қаржылық, моральдық және әлеуметтік жауапкершілікті жақсарту жөніндегі барлық тәуекелді өзіне алуға дайындығымен байланысты.

Қазіргі уақытта АҚШ, Швейцария, Қытай Халық Республикасы, Франция сияқты елдерде инновациялық шағын және орта бизнестің күш-жігері арқылы өнертабыстарды және технологияларды барынша қарқынды енгізеді. Нәтижесінде жұмыс орындарының өсуі байқалады, еңбек өнімділігі жоғары. Кішігірім фирмалар тауарлар мен қызметтердің тапшы түрлеріне қажеттілігін қанағаттандырады, сонымен бірге жұмыспен қамтуды қамтамасыз етеді. Мысалы, Финляндиядағы ғылыми-зерттеу және дамыту секторын (ҒЗТҚЖ, зерттеу және дамыту) дамытуға ерекше көңіл бөлінеді. Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымы деректері бойынша, Финляндия инновациялық сектордың қажеттіліктеріне жұмсалатын шығындар еуропалық елдер арасында ең жоғары көрсеткіштердің бірі болып табылатын ЖІӨ-нің шамамен 3,5%

құрайды (тиісті еуропалық орташа 1,8%); Болашақта инновациялық стратегия ҒЗТҚЖ шығындарын 4% -ға дейін ұлғайтуды көздейді.

Қазақстандық жоғары технологиялық өнімдердің әлемдік нарықта үлесі іс жүзінде нөлге тең және бұл үлес ғылыми, техникалық және инновациялық қызметтің тиімділігінің жалпылама көрсеткіші болып табылады. Қазақстанмен салыстырғанда жоғары технологиялық өнімдердің әлемдік нарығында Еуропалық Одақтың үлесі 35%, АҚШ – 25%, Жапония – 11%, Сингапур – 7%, Оңтүстік Корея – 4%, Қытай – 2%. Осының басты себептерінің бірі өндірістегі отандық ғылымның нәтижелерін әзірлеуге және іске асыруға бизнестің қызығушылығын, өндірістің және жеке қаржы секторының ғылыми және ғылыми-инновациялық қызметтегі өте шағын инвестициялары болып табылады. Мемлекет басшысының бірқатар бастамалары – индустриялық-инновациялық дамудың мемлекеттік бағдарламасы, инновацияларды дамыту және технологиялық жаңғыртуды ынталандыру бағдарламасы және тағы басқалар осы мәселені шешуге бағытталған.

Отандық және шетелдік тәжірибе көрсеткендей, нарықтық экономиканы дамытудың негізгі факторларының бірі – мемлекеттік емес сектордың үлесін арттыру болып табылады. Дамыған елдерде шағын бизнес халықтың жұмыспен қамтылуының маңызды саласы болып табылады, экономиканың инновациялық әлеуетін дамытуға, инновацияларды іздестіру мен іске асыруға ықпал етеді. Бүгінгі Қазақстан экономикасында бірқатар негізгі бағыттар бар. Бұл тек табысты нарыққа жәрдемдесу ғана емес, сондай-ақ жеке меншікті жедел дамыту, нәтижесінде ұзақ мерзімді макроэкономикалық теңгерімсіздіктің себебі болды [1]. Дамудың инновациялық жолына бейімделген Қазақстанның қазіргі экономикасында шаруашылық субъектілердің оңтайлы қалыптасуы ғылыми-техникалық жетістіктерге, шаруашылықтанудың және басқарудың нарықтық әдістеріне қол жеткізу негізінде олардың үдемелі өзгерістерді іске асыру қабілеттілігімен негізделінеді. Бұл жағдайда бәсекелік артықшылықтар білім, ақпарат, инновация-

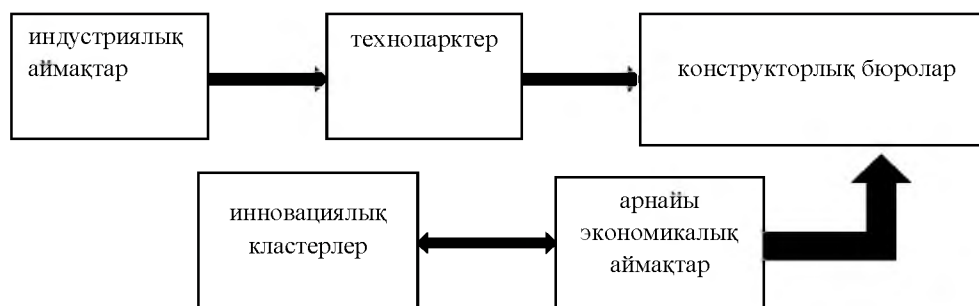
лар есебінен қол жеткізіледі. Инновацияларды енгізу өндірілетін тауарлардың бәсекелік қабілеттілігін жоғарлатудың, дамудың жоғарғы қарқындарын және табыстылық деңгейін қолдаудың бірден-бір әдісі ретінде қарастырылады. Дамудың инновациялық жолына көшу аймақ экономикаларының стратегиялық секторларының жаңартылуын, оның ішінде бірінші кезекте инновациялық бөлігінің өсуін қарастырады.

Негізгі бөлім

Инновациялық бизнес инфрақұрылымын қалыптастырудың түпкі мақсаты – жалпы қоғамның мүддесіне сай инновациялық қызметті ұтымды жүзеге асыратын бизнес субъектілерінің жүйесін құру [2].

Инновациялық бизнес инфрақұрылымын қалыптастыру қажеттілігі әлемдік бәсекеде соңғы көште қалып қоймау және тек басқа елдердің тауар өткізу нарығына айналмау, сондай-ақ, елдің экономикасын әртараптандыру мүддесінен туындаған сыңайлы. Өйткені, инновациялық сипаты бар өнім, қызмет не жұмыс дәстүрлі тауармен салыстырғанда белгілі бір артықшылықтарға ие болатыны белгілі. Ал бұл жағдай тұтынушыны тартудың сенімді жолы болып саналады (сурет 1).

Бүгінгі күнде Қазақстан Республикасының Үкіметі инновацияларға және инновациялық кәсіпкерлікке ерекше назар аударуда. Бұл негізінен инновациялық инфрақұрылымдарды, оның ішінде арнайы экономикалық аймақтар, оның ішінде дербес кластерлік қор; индустриялық аймақтар; технопарктер; тәуекелмен инвестицияланатын акционерлік инвестициялық қорлар; технологияларды коммерцияландыру орталықтары; конструкторлық бюролар; халықаралық технологиялар трансферті орталықтары; инновациялық кластерлер құрылымдарды дамыту негізінде байқалады. Аталған ұйымдардың негізгі міндеті отандық инновациялық әлеуетті және шетелдік технологиялар трансфертін жүзеге асыру жолымен елдің өнеркәсібіндегі инновациялық өнімнің үлесін жоғарлату болып табылады.

Сурет 1 – Инновациялык инфрақұрылымның элементтері

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы «Қазақстанның әлемдегі бәсекеге барынша қабілетті 30 елдің қатарына кіру стратегиясында» былай айтылған: Ел экономикасының тұрақты және серпінді өсуін қолдау үшін мемлекет фискалдык, ақша-кредит саясатының, өндірістің негізгі факторларын тиімді қайта бөлуді мемлекеттік реттеу құралдарын пайдалана отырып, жоғары сапалы тауарлар мен қызметтерге сұранысты ынталандыруға міндетті». Стратегияны іске асырудың негізгі алғышарттары: біріншіден, қолайлы институционалдык жағдайларды қамтамасыз ету; екіншіден, кәсіпкерлік субъектілерінің инновациялық әлеуетін анықтау және қалыптастыру. Қазіргі уақытта мемлекет барлық қажетті жағдайларды жасауда. Мәселен, қазақстандық инвестициялық қор, Экспортты сақтандыру Корпорациясы және инновациялық қор сияқты арнайы құрылымдар қалыптасты. Өңдеуші өнеркәсіппен ауыл шаруашылығында инвестициялық қызметті ынталандыратын институционалдык құралдар енгізілді [3].

Республикада технопарктердің екі деңгейлі жүйесі – ұлттық ғылыми-технологиялық парктер мен өңірлік технологиялық парктер қалыптасады. Ұлттық технопарктер Қазақстанда қазақстандық экономиканың болашақ бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз етуге ықпал ететін жаңа салаларды құруға бағытталған. Ұлттық технопарктердің ерекше ерекшелігі салық салуда жеңілдігі бар арнайы экономикалық аймақ режимінің болуы болып табылады.

Ұлттық ғылыми-технологиялық парктерге, мысалы, Ақпараттық технологиялар паркі (Алатау кенті), Ұлттық индустриялық мұнай-химия технопаркі (Атырау қаласы), «Тоқамақ» ядролық технологиялар технопаркі (Курчатов қаласы), ғарыштық мониторинг технопаркі (Алматы, Астана және Приозерск) жатады.

Өңірлік технопарктер, олардың ішінде Алматы технологиялық паркі (Алматы), «Алгоритм» технопаркі (Орал), «Бизнес-Сити» технопаркі (Қарағанды) инновациялық әлеуетті, өңірдің инновациялық қабілетін айқындау, ашу және дамыту, өңір экономикасының инновациялық өнімдерге қажеттілігін қамтамасыз ету мақсатында құрылады.

Өңірлік деңгейде технопарктердің жүйе құраушы құрамдас бөліктері өңірлердің өнеркәсіптік кәсіпорындары, ғылыми және академиялық ұйымдар болып табылады. Өңірлік технопарктер экономиканың технологиялық деңгейін кезең-кезеңмен арттыруды қамтамасыз етеді және шағын және орта ғылыми сыйымды технологиялық бизнес үшін жағдай жасайды. Қазақстанда технопарктерді одан әрі дамыту ғылымның өндіріспен байланысын нығайту, қазіргі заманғы технологияларды енгізу, өнеркәсіпте еңбек өнімділігін арттыру міндеттерін шешуге және Қазақстандағы ғылыми және инновациялық қызмет деңгейін жалпы арттыруға бағытталған [4].

Қазақстандағы экономикалық дамуды талдау, елдегі инновациялық қызметтің үлкен рөл атқаратынын көрсетеді. Сонымен қатар, республикадағы инновациялық

кәсіпкерлік елдің әлемдік нарықтағы бәсекеге қабілеттілігін арттырудың көзі болып табылмайтынын атап өту қажет. Бүгінгі таңда Қазақстандағы инновациялық кәсіпкерліктің проблемаларының бірі ғылыми зерттеулердің аяқталмауы, олардың өндірістен үзілуі болып табылады. Инновацияларды нығайтуға кедергі болатын факторлардың бастылары – кәсіпорындардың меншікті қаражатының жетіспеушілігі, венчурлық қорлардың дамымағандығы, жаңа тауарларға төмен сұраныс, жаңа енгізілімдерге жоғары баға, жоғары тәуекелдер, кәсіпорындардың инновациялық қабілеттілігінің төмен болуы, білікті мамандардың жетіспеушілігі және олардың ғылыми нәтижелерді өндіріске енгізуге ынтасы болмауы.

Инновациялардың дамуы үшін жағымды инновациялық орта шығармашылық кәсіпкерлік ортаның болуы, бизнеспен байланысты түрде жұмыс атқаратын зерттеу институттарының болуы, ҒЗТҚЖ мемлекеттік қолдау, венчурлық капиталға қол жетімділік және т.б. жағдайлары құрылуы тиіс. Инновациялық экономикада бәсекелік артықшылықтар көбінесе инновациялардың оңтайлы коммерциялануымен және білімді бәсекелік пайдаланумен анықталынады [5]. Жаңа ойларды нақты экономикалық ортадағы өмірге енгізу үшін, әлеуетті инновациялардың қалыптасуына өз әсерін тигізетін жағымды, сонымен қатар жағымсыз факторлармен қатар жүреді. Егер, оққылылығы бар технология өзінің дамуында шектен тыс қарсы ортамен кездесе, онда оны жетілдіру процессі толығымен тоқтауы мүмкін. Бір жағынан, ұстамды қарсы бәсекелік орта әлсіз және болашағы жоқ шешімдерді жоя отырып, оққылылығы бар ойлар мен технологияларға керісінше даму ынтасын беруі мүмкін.

Инновациялық кәсіпкерліктің дамуының жалпы мемлекеттік механизмдері отандық әзірлемелердің коммерциялануы үшін толық деңгейдегі шарттарды құра алмайды, себебі олар ел аймақтарының әлеуметтік экономикалық үйлестірілуін ескермейді. Осыған байланысты, жұмыста аймақтық инновациялық жүйелердің қалыптастырылуының ұйымдастырушылық

экономикалық механизмі ұсынылды, ол елдің барлық аймақтарында инновациялық кәсіпкерліктің дамуы үшін жағымды шарттарды құрады.

Инновациялық әлеуетті және инновациялық кәсіпкерлікті дамыту маңызды жалпы ұлттық міндет болып табылады, ол жаңа шешімдерді қабылдауды және елдің инновациялық және ғылыми-технологиялық дамуының мемлекеттік артықшылықтарын анықтауды, жоғарғы технологиялық өндірістерді экономикалық дамытудың негізгі факторына айналуын талап етеді. Аталған мақсаттарға жету үшін білімді және зерттеулер мен әзірлемелердің нәтижелерін нарықтық өнімге айналдырудың экономикалық-ұйымдастырушылық жүйесін құруды қажет етеді, бұған инновациялардың ұдайы өндірісі жүйесінде қол жеткізуге болады, мұнда инновациялық инфрақұрылым маңызды элемент болып табылады, ол нарық дабылдарының зерттеулер және әзірлемелер секторына өтуін қамтамасыз етеді, соның негізінде оларға деген әсер етуді ынталандырады.

Инновациялардың аумақтық жүзеге асырылуы осы инновация үшін орналастыру факторларының болуына байланысты өсім полюсін қалыптастырады. Инновациялар және олармен байланысты өсім полюстері кездейсоқ, кез-келген жерде туындауы мүмкін, бірақ өсімнің ірі тұрақты полюсі туындауы үшін факторлардың үйлесімінің тұрақты алаңы қажет, мысалы инновацияларды тартатын магнитті алаң түрінде болуы мүмкін. Мұндай алаң ретінде, ең алдымен, сәйкес институтционалды орта бола алады. Өндіріс күштерін орналастыру – инновацияларды тартуға немесе керісінше кері итеруге әсер ететін маңызды фактор болып табылады. Инновацияларға әсер ететін факторлар жүйесіне қатынасы бойынша сыртқыларды да атап кетпеуге болмайды, мысалы экономикалық конъюнктура, жүргізілетін экономикалық саясат және т.б.

Инновациялық қызметтің тиімділігіне және жалпы ұлттық инновациялық жүйенің құрылуына әсер ететін факторларды зерттеуге көптеген еңбектер арналған [6].

Шартты түрде инновациялық ортаның ғылыми экономикалық негіздерінің екі бағытын бөліп көрсетуге болады:

1) инновациялық ортаның жалпы ұлттық деңгейі (Б. Лундвалл, Р. Нельсон, К. Фримен, А.А. Дынкин, Н.И. Иванова);

2) инновациялық ортаның аймақтық деңгейі (П. Линхолм, И. Майер, Ш. Тацуно, А.Г. Гранберг, В.В. Иванов және тағы да басқа ғалымдар еңбегінде даму алды).

Біздің көзқарасымыз бойынша, осы саладағы зерттеулердің жалпы қорытындылары әрбір жағдайда олар іске асырылатын салалық макро және мезо экономикалық шарттармен, фирмаішілік, инновациялық әзірлемелер түрлерімен, қолда бар инновациялық ресурстармен анықталынатын инновациялық қызметті басқарудың нақтылығының жоғарғы деңгейімен байланыстырылады.

Авторлардың қорытындыларымен келісе отырып, оларды 4 топқа топтастыруға болады:

– ғаламдық деңгейдегі факторлар (жалпы экономиканың жаһандану факторлары, инновациялардың интернационалдануы, әлемдік нарықтардағы бәсекеге қабілетті технологиялардың деңгейі, «инновациялардың араласуы», жоғарғы шоғырландырылған корпорацияларда ыңғайластырылған менеджмент және т.б.);

– макродеңгей факторлары (инновациялық дамудың мемлекеттік саясаты және деңгейі, ҒЗТКЖ инвестициялар көлемі, елдің экономикалық дамуының деңгейі, ақша несие саясаты және т.б.);

– мезодеңгей факторлары (фирмалар, ғылыми-зерттеу ұйымдары және мемлекеттік университеттер арасындағы әріптестіктің бірлесуі, инновациялық өнімге нарықтық сұраныс, кластерлерді құрушы құрылымдардың болуы және т.б.);

– микродейгей факторлары (кәсіпорындардағы инновациялық менеджмент сапасы, конъюнктура және нарықтағы бәсеке сапасы, материалдық, қаржылық, еңбектік, зияткерлік акпараттық – коммуникациялық ресурстардың жиынтығы және т.б.).

Жеке топтарға мамандандудың аймақтық факторларын жатқызуға болады,

мысалы инновациялық инфрақұрылымның нәтижелілігіне әсер ететін факторларды атап кетуге болады. Оларға келесілерді жатқызамыз: аймақтың табиғи ресурстық әлеуетінің бірегей сипаттамалары, ғылыми және өндірістік жүйелердің болуы, аймақтардың агломерациялану және кенттену деңгейі және т.б.

Аймақта инновациялық инфрақұрылымды құру экономикалық, әлеуметтік, демографиялық және географиялық факторлардың әсеріне душар болады, ол инновацияларды кеңістіктегі таратудың әдістемелігін анықтайды. Аймақтық өсім теориясы арасында (келесілерден басқа: өндірістік қызметке негізделінген, неоклассикалық теориялар; неокейнсиандық, институционалды және экономико-географиялық модельдер синтезі болып табылатын кумулятивті өсім теориясы; жетілмеген бәсеке және ауқымға байланысты қайтарымдылықтың жоғарлауына негізделінетін аймақтық өсімнің жаңа теориялары), «өндірістің аумақтық ұйымдастырылуының жаңа нысандары» бағыты инновациялардың кеңістіктік таратылуына әсер ететін, бірқатар факторларға негізделеді.

Қорытынды

Ғылыми – зерттеу институттары, ауқымды трансұлттық корпорациялар және инновациялардың ұлттық жүйесі жетекшілік ететін ғылыми сыйымды және индустриалды экономика жағдайында әрекет ететін сызықты инновациялық модель деп аталатын ерекшеліктер авторлармен ашылып көрсетілді. Бірақ, икемді инновациялық-акпараттық технологияларға көшу кезеңінде бұл модельдің екі ауқымды кемшілігі анықталды. Бірінші кемшілігі – жаңа технологиялардың негізгі көзі ретіндегі зерттеулердің қайта бағалануымен байланысты. Инновацияларды құруға елдің төменгі қабілеттілігін мемлекеттің ҒЗТКЖ-ға төменгі мөлшердегі салымдарымен түсіндіріледі. Сондықтан да, көптеген елдерде негізгі ресурстар іргелі зерттеулерге бағытталады. Екінші кемшілігі – инновацияларды технократилды акт ретінде қарастыру, яғни жаңа техникалық құрылғылар мен аппараттарды

құру. Сондықтан да, норвегиялық зерттеуші К. Смит мұндай модельді «кезекті және технократикалық зерттеулерге негізделінген» деп атады[7].

Бәсекелік теорияның дамуындағы М. Портер, М. Энрайттің кластерлер теориясы сияқты Б.А. Лундвалл ұлттық инновациялық жүйенің тұжырымдамасы да маңызды рөл ойнады. А. Лундвалл ұлттық инновациялық жүйе әлеуметтік-экономикалық жүйенің элементтерінен тұрады, және технологиялар мен инновациялардың дамуының деңгейі елдің тарихи дамуының ұлттық ерекшеліктерімен анықталады», – деген ой айтты. Инновациялық инфрақұрылымның тиімділігі жоғарыда аталынған факторлардың болуы мен қиыстырылуына байланысты болып табылады.

Өкінішке орай, Қазақстанда көптеген жағымды факторлардың болуына қарамастан, жалпы алғанда және инфрақұрылым қанағаттанарлық деңгейде әрекет етеді. Көбінесе инфрақұрылымның объектілері жеке қызметтерді көрсетуге құқықтық қабілеттің болмауы, инновациялық белсенділіктің ынталандырылуына жатқызылатын шарттардың болмауы, басшылық үкімет тарапынан шектен тыс бақылаудың жасалуы, әлеуетті тұтынушының ресурстар көздерін пайдалануға дайын болмауы және т.б. салдарынан институционалды қалыпта қалуына алып келеді.

Кәсіпорынның даму стратегиясының тағы бір механизмі ретінде инвестициялық саясатты да атап кеткен жөн. Кәсіпорынның даму стратегиясы, оның инновациялық қызметін іске асыру барысында, шаруашылықтану тәжірибесіне заманауи ғылыми жетістіктерді енгізу процессін тиімді басқару болып табылады.

Инновациялық инвестициялар деп техникалық-технологиялық жаңа енгізілімдерді құрастыру және коммерциялық қолдану процессін айтады.

Инновациялық инвестициялардың тиімділігін жоғарылату мақсатында кәсіпорындарда осындай басқару саясаты құрастырылады.

Инновациялық инвестицияларды басқару саясаты ол кәсіпорынның жалпы инвестициялық саясатының материалдық емес активтердің инновациялық бөлігін тиімді құру мен қаржыландыруды қамтамасыз ететін бір тармағы.

Кәсіпорынның инновациялық инвестицияларды басқару саясатын құру келесідей негізгі кезеңдерге бөлінеді:

– өткен кезеңде қолданылған инновациялық активтердің талдауы;

– қолданылып отырған инновациялық стратегиясына сай алдыңғы кезеңде инновациялық инвестицияларға деген сұранысты реттеу;

– инновациялық инвестициялар объектілерінің бағасын және талдауын таңдау;

– инновациялық қызметті іске асыру бөлек кезеңдері үшін инвестициялық ресурстарға мұқтаждықты анықтау;

– инновациялық инвестициялардың тиімділігін анықтау;

Қазақстанның біршама дамыған ғылыми әлеуеті кезінде ЖІӨ өсіміндегі жаңашылдықтардың үлесіндегі ғылыми сыйымды, жоғарғы технологиялық және ғылыми – техникалық өнімнің әлемдік нарығында қоғамдық байлықпен ЖІӨ зияткерлік меншіктің үлес салмағы бойынша артта қалуда. Мұның себебі, ең алдымен, институционалды факторлар болып табылады: алып-сатарлық және көлеңкелі операциялардың төменгі тәуекелі кезінде әлсіз бәсеке және жоғарғы рентабельділік; шағын инновациялық бизнес және инновациялық инфрақұрылым әлсіз дамуына бизнес тарапынан негізделінген жаңашылдықтарға төмен сұраныс.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Сабден О. Конкурентоспособная экономика и инновации: монография. - Алматы: Эксклюзив, 2009. – 152 с.
2. Днишев Ф.М. Технологическая модернизация Казахстана в условиях глобализации // Известия НАН РК. Серия Общественных и гуманитарных наук. - 2013. - № 4. - С. 34-37.
3. Ел Президентінің Қазақстан халқына Жолдауы Қазақстан–2030 Барлық Қазақстандықтардың өсіп-өркендеуі, қауіпсіздігі және әл-ауқатының артуы.
4. Қазақстан Республикасында инвестицияларды тарту, арнайы экономикалық аймақтарды дамыту және экспортты ынталандыру жөніндегі 2010-2014 жылдарға арналған бағдарламаны бекіту туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің қаулысы: 2010 жылдың 30 қазанында, № 1145 бекітілген.
5. Әмірбекұлы Е. Инновациялық бизнес: оқу құралы. – Алматы: Экономика, 2014. – 116 б.
6. Рахметулина Ж.Б. Механизмы снижения рисков в предпринимательской деятельности: монография. - Шымкент: Южно-Казахстанский государственный университет им. М.О. Ауэзова, 2011. - 176 с.
7. Қазақстан Республикасындағы арнайы экономикалық аймақтар туралы Қазақстан Республикасының заңы: 2011 жылдың 21 шілдеде, № 469-IV қабылданған.

References

1. Sabden O. Konkurentosposobnaya ekonomika i innovacii: monografiya. - Almaty: Eksklyuziv, 2009. – 152 s.
2. Dnişev F.M. Technologičeskaya modernizaciya Kazaxstana v usloviyax globalizacii // Izvestiya NAN RK. Seriya Obşcestvennix i gwmanitarnux nawk. - 2013. - № 4. - S. 34-37.
3. El Prezidentiniñ Qazaqstan xalqına Joldawı Qazaqstan - 2030 Barlıq Qazaqstandıqtardıñ ösip-örkendewi, qawipsizdigi jäne әl-awqatınıñ artıwı.
4. Qazaqstan Respwblıkasında investiciyalardı tartıw, arnayı ekonomikalıq aymaqtardı damıtıw jäne eksporttı intalandırw jölindegi 2010-2014 jıldarğa arnalğan bağdarlamanı bekitw twralı Qazaqstan Respwblıkası Ükimetiniñ qawlısı: 2010 jıldıñ 30 qazanında, № 1145 bekitilgen.
5. Ämirbekulı E. İnnovaciyalıq biznes: oqw quralı. – Almaty: Ekonomika, 2014. – 116 b.
6. Rahmetulina J.B. Mexanizmi snijenıya riskov v predprinimatselskoy deyatelnosti: monografiya. - Şımkent: Yujno-Kazaxstanskiy goswdarstvenny unıwersitet im. M.O. Awızova, 2011. - 176 s.
7. Qazaqstan Respwblıkasındağı arnayı ekonomikalıq aymaqtar twralı Qazaqstan Respwblıkasınıñ zañı: 2011 jıldıñ 21 şildedede, №469-IV qabıldanğan.

Түйін

Мақалада экономика мен қоғамның жаһандық трансформациясындағы инновациялық кәсіпкерліктің рөлі талқыланды. Нарықтық және инновациялық кәсіпкерліктерге салыстыру жүргізіріп, инновациялық қызмет пен ғылым-өндіріс-қоғам қарым-қатынастарының негізгі реттеушісі болып табылатын мемлекеттің рөлі бағаланады. Отандық кәсіпкерлердің инновациялық белсенділігі шетелдік әріптестерімен салыстырғанда өте төмен. Мақалада аймақтық бизнестің негізгі даму тенденциялар қарастырылып, кәсіпкерлік құрылымдардың инновациялық белсенділігін тежейтін себептер айқындалды.

Инновациялық кәсіпкерлік тек басқарушылық шешімдер деңгейінде ғана емес, сондай-ақ ғылыми салада белсенді түрде дамып келе жатқан сала болып табылады. Мақалада экономиканың құрылымдық проблемалары тұрғысынан инновацияның негізгі компоненттері ашылып, отандық экономикадағы инновацияларды дамытудың негізгі жолдары қарастырылады.

Түйін сөздер: инновациялық кәсіпкерлік, технопарктер, индустриялық аймақтар, инновациялық даму, бәсекеге қабілеттілік.

Аннотация

В статье рассматривается роль инновационного предпринимательства в условиях глобальной трансформации экономики и общества. Проводится сравнение рыночного и инновационного предпринимательства и дается оценка роли государства, которое выступает главным регулятором инновационной деятельности и отношений наука-производство – общество. Инновационная активность отечественных предпринимателей крайне низка по сравнению с их зарубежными коллегами. В статье рассмотрены основные тенденции развития предпринимательской деятельности в региональной экономике и выявлены причины, сдерживающие инновационную активность предпринимательских структур.

Инновационное предпринимательство – активно развивающаяся тема не только на уровне управленческих решений, но и в научной сфере. В статье раскрываются основные составляющие инновационной деятельности с точки зрения структурных проблем экономики и осуществляется поиск основных путей развития инноваций в отечественной экономике.

Ключевые слова: инновационное предпринимательство, технопарки, индустриальные зоны, инновационное развитие, конкурентоспособность.

Abstract

The article discusses the role of innovative entrepreneurship in the global transformation of the economy and society. A comparison is made of market and innovative entrepreneurship and an assessment is made of the role of the state, which is the main regulator of innovation activity and science-production-society relations. Innovative activity of domestic entrepreneurs is extremely low compared to their foreign counterparts. The article describes the main business development trends in the regional the economy and identified reasons for restraining innovative activity business structures.

Innovative entrepreneurship is an actively developing topic not only at the level of managerial decisions, but also in the scientific sphere. The article reveals the main components of innovation in terms of the structural problems of the economy and searches for the main ways of developing innovations in the domestic economy.

Keywords: innovative entrepreneurship, technology parks, industrial zones, innovative development, competitiveness.